

Kiváló gondot fordítunk ezen évfolyamban természettudományi rovatunkra s e nemben érdekesnél érdekesebb, változatosnál változatosabb közlemények állanak rendelkezésünkre. Folytatjuk azon intézményünket, melylyel az ifjuság nemes ambícióját serkentjük és munkakedvét szítjuk, hogy negyedévenként

irodalmi pályázatot

tűzünk ki. Márczius havában teszszük közzé most hirdett pályázatunk eredményét.

Változatos és dús Fejtörő rovatunk *Csiszár* József vezetése alatt hetenkint közöl kérdéseket, melyeknek megfejtői között

értékes könyvjutalmakat

sorsolunk ki és ily módon fokozzuk az ifjuság érdeklődését.

„**Vegyes**“ című rovatunkban híven regisztráljuk a nagyvilág ama ujdonságait, melyek az ifjuság számára érdekléssel bírnak. „**Iskolai élet**“ rovatunk bő értesítést ad az önképzőkörök működéséről, az egyes intézetekben fölmerülő eseményekről stb. és valósággal összekötő fonalat létesít az ország legkülönbözőbb középiskoláinak diáksága között. Minden egyes hívnünk bizalommal fordulhat lapunk szerkesztőjéhez, ki kérdéseire készségesen válaszol és ad fölvilágosítást a „**Szerkesztői telefon**“-ban.

Ezekben fejtettük ki lapunknak részletes programját, Ezzel kibontjuk zászlónkat a jövő évfolyamra, fölszólítva és kérve Magyarország középiskolai ifjuságát, sorakozzék alája és karolja föl lelkes pártolása által az egyetlen magyar középiskolai ifjusági organum, a „**TANULÓK LAPJA**“ ügyét, mert az egyszersmind az ő ügye is!

A „Tanulók Lapja“

szerkesztősége és kiadóhivatala.

A „Tanulók Lapja“ IV. irodalmi pályázata.

Az új esztendő küszöbén is közöljük olvasóinkkal a múlt évfolyam utolsó, *negyedik* irodalmi pályázatát.

Fölszólítjuk lapunk összes előfizetőit és olvasóit, vegyenek minél számosabban és szorgalmasabban részt e nemes versenyben, mely tehetségeiknek valódi erőpróbájául szolgál s melynek eltekintő bírálata igazságos ítéletet mond dolgozataikról. Pályázatunk határidejének meghatározásánál tekintettel voltunk arra, hogy a karácsonyi szünidők közbeessenek s ilykép bőséges idő és alkalom jusson a munkára. Fölvívjuk még a pályázók figyelmét azon elvek megszívlelésére, melyeket a múlt pályázatra beérkezett dolgozatok bírálatánál fejtettünk ki: mivel a jutalom csak abszolút becsű műnek adható ki. Pályatételének a következők:

1. Bármely tárgy értekezés. Jutalma 10 korona.
2. Valamely költemény széptani fejtegetése. Jutalma 10 korona.
3. Kemény Zsigmond báró egyik regényéről («Zord idő», «Rajongók», «Férj és nő», «Öz-

vegy és lánya», «Gyulai Pál», «Ködképek a kedély láthatárán».) szülő tanulmány. Jutalma 10 korona.

4. Elbeszélés, mely tárgyát lehetőleg az iskolai életből vegye. Jutalma 10 korona.

5. Eredeti költemény. Jutalma 8 korona.

A «Tanulók Lapja» szerkesztőségéhez (Budapest, IX., Soroksári-utca 31. szám) címzett, bélyeggel ellátott levélben beküldendő pályamunkák 1897 évi február hó 15-ig adhatók be. Pályázatunkban részt vehetnek lapunk összes előfizetői és azon önképzőköröknek tagjai, melyek a «Tanulók Lapját» járattják.

A pályázók dolgozatukhoz jelíges levelet tartoznak mellékelni, mely belül a pályázó nevével és lakásának pontos megjelölését, kívül pedig a dolgozat címlapjára is rájegyzendő jelíget tartalmazza. A dolgozatok külső alakjára nézve megkivánjuk, hogy a papírlapnak csak egyik felére legyen írva.

A pályázat eredményét jövő évi márczius hó elsején megjelenő számunkban hirdetjük ki.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNEL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	göygyinasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

Magán olvasmányainkról.

Kis Jánosnak, a költőnek van egy kisebb értekezése «Az olvasás mesterségéről».

Ebben az író elmondja, hogy mint minden dologgal, az olvasással is vissza lehet élni, de azért az olvasás nem haszontalanság, ha tudjuk, hogyan kell jól olvasni. Itt az a két kérdés merül föl, hogy minő czélből olvasunk, mert sem időtöltésből, sem kíváncsiságból olvasni nem helyes czél. Az olvasás igazi czélja csak az értelemnek és szívnek művelése lehet. Az olvasás módjára vonatkozólag a következőket kell megszívlelnünk: 1. egyszerűre nem sokat és nem soká; 2. ne minden félt, 3. gondolkodva és vizsgálódva, 4. a jó könyveket többször is el kell olvasni; 5. az egyes részeket, szakaszokat ismételni, 6. az olvasottakat írásba foglalni, 7. az előadás módjára ügyelni; 8. az olvasottakat írásban visszaadni saját fogalmazásunkban s ezt összehasonlítani az eredeti művel, 9. könyv nélkül megtanulni egyes helyeket, 10. fennhangon is elolvasni legalább is egyes részeket.

Annak, a ki művelt ember akar lenni, rendkívül sokat kell olvasni. Az iskolai tanítás csak alapját rakja le a művelődésnek, mindenre meg tanítani nem képes, azért a ki sokoldalú ismeretekre akar szert tenni, az iskolai kötelességek teljesítése mellett szabad óráiban önművelésre törekedjék.

Ujabb időben a magyar nyelv és irodalom tanárai legtöbb helyen megkivánják, hogy az ifjuság elolvasson olyan könyveket, melyeket

ismernie kell, de a melyeknek tárgyalása a nagyon is kiszabott iskolai órák alatt lehetetlen. Legtöbb tanár megkivánja, hogy a tanuló az olvasmány anyagával be is számoljon.

Hogy az ifjuság magánolvasmányaihoz a kedvet fokozzuk, a mi magánolvasmányainkból közlünk szemelvényeket. Az egyes könyvek tárgyát megismerve, kíváncsiak lesznek olvasóink a részletekre s talán szívesebben olvasnak.

Most, hogy Szinyei József a «Magyar írók» névtárának legutóbbi füzetében Jókai irodalmi munkásságát írta meg, a legutóbbi napokban ünnepelt magyar költő király regényeinek tartalmát ismertetjük, hogy tanuljátok meg tisztelni, megbecsülni honfitársunkat s ismerjétek meg, mekkora tehetséggel áldotta meg őt Isten a mi irodalmunk dicsőségére.

Szép gyűjtemény áll rendelkezésünkre. Egy, tanuló korában sokat olvasott szorgalmas embernek a jegyzetei ezek, a melyből megtanuljátok, hogy miként lehet értékesíteni saját hasznunkra a mások munkásságát s hogy mily nagy hasznára válik a tanulónak, ha figyelmesen olvasva gondos jegyzeteket készít, a melyek bármikor kéznél vannak, átfuthatók, hogy az olvasottak feledésbe ne menjenek s emléküket bármikor felújítható legyen.

Talán nem válik káratokra, ha mi nektek e tekintetben jó példát mutatunk s mintákat állítunk elétek?

A rétségek fia.

— TRELLER FERENCZ ifjúsági regénye. —

Éjfél után járhatott már az idő, midőn Ben nesztelenül fölemelkedett és megnyergelte lovát. Azután elvette társának feje alól a nyeret és ráerősítette ennek paripájára. Ekkor fölírta Yimet álmából. Nyomban talpon volt ez, társa távozásra szólította föl, mire ő a nyugodtan szendergő fiura pillantva, igenlően bólintott és lovára pattant, miután ráterítette a takarót, melyen feküdt.

Ben szintugy cselekedett, de közben óvatosan, nehogy a másik észrevegye, a földre csuszott egy darab füstölt húst.

Yim megfogta a fiu paripájának kantárszárát és azzal lépésben ellovagoltak, azon irányban, a honnan jöttek.

Az alvó fiu egyedül maradt a pusztaságban. Mihelyt kissé messzebbre jutottak, a cowboyk vágatásra sarkáltak ménjeiket és most már rohamosan távolodtak el fiatal társuktól.

Hirtelen tompa, csaholó morgás bírta őket föltekintésre. A fűben ide-oda száguldozó állatok homályos körvonalai tűnedeztek föl.

— Ah, szép kis ajándék — a coyote! kiáltozott föl Ben és megállította lovát.

— Igen, a coyote, kaczagott rekedten a másik. Azt hiszed, élve itt hagytam volna azt a tejesképű kamaszt, ha nem tudom, hogy a coyote gyorsan elbánik vele?

— Ezekre a fenevadakra nem gondoltam.

— De gondoltam én. Hisz láttuk, micsoda munkát végeztek az elhullott bölényen.

Ben már-már visszafordította lovát, Yim azonban szitokban tört ki és így szólt: «Ha elég bolond vagy ahhoz, hogy visszalovagolj, csak tedd. Ugyan keveset találsz majd a fiuból». Ezzel megsarkantyuzta paripáját és elvágatott.

Rövid töprengés után társa is utána száguldott, miközben azt dörmögte: «Isten bocsása bűnömöt, én az hittem, hogy jót cselekszem». Így mindketten eltűntek az éjszaka sötétjében.

A mély álomba merült fiut nem keltette föl társainak távozása, ő nyugodtan szendergett tovább. Tündökölve ragyogtak le a csillagok erre az elhagyott gyermekre, kit csak annak szeme látott, ki mindnyájunk fölött őrködik, virraszt.

Több, mint egy óra eltelhetett így, midőn morgás és vonítás hallatszott föl azon tájról, hol a bölény maradványai heverték. Sebesen suhant el aztán egy állat az alvó mellett. A fiu

közelében fölhangzó ordításra üvöltő válasz támadt a messzeségből.

Nem tudni, az éj hidegsége, vagy eme rémes hangok keltették-e föl, de a fiu hirtelen fölébredt és körülnézett. Sötétség környezte mindenünnen.

Hallgatózott . . . csönd uralkodott szerte-szét. Majd félig fölemelkedett és ekkor körülötte üvöltve ugrottak meg az ijedős pusztai rablók, melyek óvatosan közeledtek hozzá.

A fiu társait kereste . . . azok eltűntek: lova is eltűnt és a sötétből a pusztai farkasoknak zöldesen villogó szemei meredtek rá.

Pálnak minden ízét megfagyasztotta a rémület. Jól tudta, mily veszély fenyegeti, bárminő gyáva is különben a coyote, különösen az emberrel szemben.

A fiu természeténél fogva bátor volt, de most egészen elzibbasztotta a rémséges borzalom.

Üvöltve szökdeltek körülötte a bestiák. A fiu egészen fölemelkedett és az ijedős farkasok visszarettentek. Egyikük vadul felordított, mire rákezdte az egész kórus és szilajon száguldván ide-oda kóvályogtak kis távolságra Pál körül. Áldozatuk mozdulatlanága mind vakmerőbbé és vakmerőbbé tette őket, körben nyargalva egyre közelebb szemtelenkedtek és a fiu halálfelelőtől lenyűgözve, képtelenül arra, hogy egy mozdulatot tegyen, képtelenül arra, hogy gondolkozzék, halkan nyögte:

— Istenem, istenem, irgalmazz nekem!

A farkasok egyike oly közel jöthozzá, hogy a Bentől szántsándékkal elhullatott húsdarabot megragadhatta és didalman vihetted odébb. A vadak közül néhány rávetette magát, hogy elragadják tőle a zsákmányt és dühösen marakodtak vele. Ez szemmeláthatólag fölcsigázhatta a többieknek vérszomját és már-már vadul nekitámadtak áldozatuknak, hogy lerántsák lábáról, midőn közvetlen közelről egymás után két lövés dörrent el. Három ordas ott hempergett a földön, míg a többiek szilaj vágatással, rémült ordítózással széledtek el és tűntek el az éjszakában.

A halálfelelem annyira lenyűgözte a szegény fiut, hogy adós maradt az ujjongó öröm nyilvánításával a végveszély szélén érkező segítség fölött. Még mintegy megkövesülve állott ottan, midőn egy magas alak bizonytalan körvonala váltak ki a homályból és egy hang így szólt: «Kivel is van tulajdonképen dolgom?»

Legott rá egy férfiú állt a fiu mellett, egy szokatlan nagyságu férfiú és figyelmesen nézte őt végig.

— Gyermek, h temre mondom, gyermek. Talán magadra hagytak itt, fiu?

Pál nem tudott válaszolni. Hevesen zokogott: az őt megbénító rémület így kezdett benne lassanként alább szállni.

A férfiú türelmesen várakozott és közben kényelmesen megtöltötte karabélyát, melylyel a coyotokra az imént rátűzelt.

Végre lassabban folytak a fiu könyvei.

Az idegen vallára tette kezét és így szólt: «Ne felej fiam, nem jönnek azok többé vissza».

Pál fölemelte fejét és könyein keresztül tekintett megmentőjének fölébe hajolt ábrázatára, mely barátságosan nézett rá. Most már megjött a szava is.

— Istennek legyen hála, rebegette, Istennek legyen hála és önnek uram . . . ah . . . ön épen idejében érkezett.

— Igazat mondasz gyermek, egy perczelés később már hiába érkeztem volna.

— Jöszte, ülj le mellém és beszélj el, mint esőppensz te ebbe az úttalan pusztaságba, melyet még a vad indiánus is elkerül.

Letelepedett a földre, Pál pedig melleje bocsátkozott. Az idegen tovább folytató.

— Hallod csak! Már alkonyatkor három jóvast láttam a rétségben, itt az Arkansas mellett. Csodálkoztam, csodálkoztam pedig annál is jobban, mert kettejük szemmel láthatólag cowboy volt; a harmadikkal azonban se-hogy sem jöhettek tisztában, olyan messze volt tőlem. Ezért lassacska utánuk ballagtam. Mikor besötétedett, leheverődtem, éjfél tájban azonban fölébredek, mert az a két cowboy vágatott el mellettem. Kettő csak? füstölgök magamban. Hol maradt a harmadik? Csudálatos dolgok történnek itt a pusztában, gyermek. Kíváncsi voltam megtudni, mi lett a harmadikkal, útnak egyengettem lábaimat abban az irányban, merről ezek az emberek jöttek, nos hát . . . és ép a kellő időben érkeztem.

A fiu fölshárította könyeit és figyelmesen fület az idegen kellemes zengésű hangjára.

Azon iszonyu izgalom után, melyet halálos veszélyben forgása alatt kiállott, annyira visszanyert nyugalmát, hogy értelmesen így felelhetett: «Az a két ember erőszakkal hurezolt ide uram, hogy miért, azt nem tudom. Mi volt a czéljuk velem, nem tudom . . .»

— Valami istenes bizonyára nem, vágott közbe az idegen.

— Attól féltem hogy meg akarnak ölni.

— Azt el is találtad. Mert itt hagyván téged, a coyote-ok rövidesen végeztek volna veled és ha azok nem, — mert azok is csak ritkán vetődnek ide és most is csak a bölény csalta őket e tájra, melyet tegnap ejtettem el a folyamon innen — akkor a kinzó éhség fenyegetett volna lassu halállal. De miért akartak téged a ficzkók elveszíteni?

— Nem tudom, uram.

— Hm, ez sajátságos. Még is csak kell valamely okának lennie, hogy egy fiatal gyermeket elhurezolnak ide a vigasztalan sivatagba, hogy itt eltegyék láb alól.

— Fogalmam sincs róla, uram.

E közben már pitymallani kezdett és a hajnal halvány sugarakat bocsátott a mezőségre. Pál most kényére szemügyre vehette élete megmentőjét. Óriási termetű egyén volt az, ki ott feküdt könyökére támaszkodva melette. Hatalmas fejét hosszú, őszbecsavarodott haj koszoruzta, mely hódbőr kucsmája alól leborult: sűrű szakálltól környezett barna arcza egészségesen gömbölyödött, noha lerittak róla a viszontagságok és a sanyaru élet nyomai, ki-fejezése azonban becsületes és jóságos volt és kék szemeinek tekintete csak növelte ezt.

Oly arcz volt, mely bizalmat gerjesztett.

Vizont az idegen is fürkészve szemlelte a fiu csinos, nyílt arczát. Ugy látszik, mindketten meg voltak elégedve a nyert benyomásokkal.

— Igaz ám, fiam, szólt azután az idegen, te mégis elég idős vagy — milyen idős is vagy tulajdonképen?

— Tizenhat éves, uram.

— Nos, tehát elég idős vagy arra, hogy gondolkozóba eshettél, miért ragadtak el erőszakkal téged.

— Ezt tettem is uram. Kezdetben azt hittem, hogy váltságdíjat akarnak érettem rokonaimtól kicsikarni, jóllehet egyik elhurezolónak gyanus magaviselete rettegést keltett bennem életemért. Most már, miután itt hagytak a sivatag mélyében, nem is kételkedem azon, hogy életemre törtek. Az ön kellő időben történt beavatkozása nélkül már nem lennék e földön. Óh, szívem mélyéből hálát adok ezért önnek, hisz még nagyon fiatal vagyok ahhoz, hogy meghaljak.

— A kit szeret az Isten, idejekorán magához szólítja, suttogott az idegen oly halkán, hogy Pál meg nem érthette.

(Folytatás következik.)

Szegény koldús asszony.

Szegény koldús asszony ott az utcasarokon,
Ő róla pengetek egy nótát a lanton.

Ott áll a sarokban, fényes boltok mellett,
A sok csemegére sováran tekintget.
Ilyent, hogy ha elvisz beteg kis fiának
Jobban is lesz tőle, talán föl is lábát!

Ünnep van, nagy ünnep, sok a járókelő:
Sok délczeg úrinép, sok nagy előkelő,
Ünnepeljen hát a szegény asszony is ma!
Gyülemlik zsebében a sok alamizsna.

Aztán hazamenne, de most jut eszébe,
Hogy ma kis fiának is jut csemegére.
S úgy siet a boltba, csak már honn lehessen,
Kis fia arczára csókot lehelhessen.

De végre otthon van és a kis kályhába'
Vigan ropog-pattog a tűz nemsokára.
Leül ágya mellé szegény kis fiának,
Simitja bársonyát puha kis arczának.

Beszél neki aztán oly sokat, oly szépen:
«Nem éltünk mi mindig koldúsan, szegényen.
Volt idő, mikor mi boldogok is voltunk,
Másnak fillérére dehogy is szorultunk!»

S foly a szó ajkáról — de egyszer megakad:
— Ezt kis gyermekének megtudni nem szabad —
Visszaemlékezik, mikor férje élt még . . .
Hej, hogy ilyen csapást mért rá a kemény ég!

De a kis gyermek oly okosan pillant rá:
Van-e kincs, miért e tekintetet adná?
Kebléhez szoritja: «En gyönyörűségem,
Gazdag vagyok nagyon: te vagy kincsem nékem».

Székelly Jenő.

Csudásság a költészetben.

Eszthetikai tanulmány. Irta: Kemény Aladár.

(2)

II. FEJEZET.

Epikai csudásság.

1. A naiv éposz csudás eleme. Isteni gépezet.

A tapasztalás és logika egyaránt arról tanuskodnak, hogy az emberiség költői működése legelsőbb, időtlen idők kezdetén az egymásutánosság költészetének, az epikának terére lépett. Az epika szó mellett szinte alattomban ott értődik az objektivizmus fogalma. A költő oly intencióval beszél el, hogy előadása, mint a megtörténhetőség mása az olvasóra a tényleges igaz hatását gyakorolja.

Az éposz a régi kor legkedveltebb, legkifejlődöttebb és legelterjedtebb műformája, úgy, hogy a mai időknek leginkább fölkapott genrejét, a «regényt», a «jelenkor époszának» szokás nevezni. Egy hőskötemény mulandó értékű sohasem lehet, jelentősége nagy, egész korszakra, egy nemzet teljes életére kiható: természetes, hogy művészeti eszközeinek sem szabad a mindennapiság közönséges hatásával birniok. A fenségesség nélkülözhetetlen kelleke azon sajátosságok összegének, melyek harmoniája az egészet alkotja. A fenség pedig nem csupán a tárgyon ömlik el: kell annak egyszerűsége dinamikai tényekben, felsőbb hatalmak fellépésében, közreműködésében is nyilvánulnia.

Említettük már, hogy a hajdankor költői, mint naiv népük gyermekei, közel állottak az istenséghez, a babonában ép úgy hittek, a vallási tradíción ép oly szilárd bizalommal csüngtek, mint feleik. A mit tehát költői nyelvbe foglalnak, az korántsem puszta fikció, mesterkelt eszköz, hanem a komoly szándék kifejezése. A csudásság tehát az époszban az alanyiság fogalmát kizárja: tisztán *objektív*.

A tisztátlan világ- és istennézet a fensőbb hatalmakat, melyek a cselekvényt megindítják, előreviszik, kibonyolítják, emberi érzelmekkel, tulajdonságokkal látja el. Az égiek ép úgy tesznek-vesznek, szeretnek, gyűlölnek, fondorkodnak, villonganak, mint teremtményeik, a halandók.

Egyszerre képződtek a régiek hatalmas hősköteményei? Nem: hosszú időközön keresztül alakultak, csiszolódtak és emberöltők, századok szántásain mentek át. Ha a legősiebbek, a naiv-époszok eredete körül vizsgálódunk, elemeiket a *mondákban* találjuk meg, melyek egész körökké fejlődve, lassankint éposszá tömörültek. Feladatunkhoz képest e mondákban csak a csudásságot vesszük szemügyre s e részben azt tapasztaljuk, hogy az a történeti valóság jelenlététől korlátozva, józan mértékben fordul elő s e csudásságukat

ugyanazon arányban adják át a belőlük kivált éposznak.

Mindazonáltal találunk ilyenét újabbkori époszokat, melyek eltérve a naiv és klasszikus epopeia hagyományától, *regékből* szedték anyagukat. A rege a mondával ellentétben a csudás elemet a netovábbig használja; csapongó, rendkívülre törő fantázia terméke.

Ezek alapján tanulmányunknak az époszi csudásságot vizsgáló részénél kétféle forrásból eredő csudás elemet vesszünk figyelembe: 1. a *mondai*, 2. *regei származásút*.

A naiv éposznak örök időkre szóló termékei a görög nép körében születtek. A *homéroszi költeményekben* az említett világnézet a legmarkánsabb módon fejeződik ki. A felsőbb hatalmakban is emberi gyarlóság pislog: az elfogulatlanság tökéletes hiánya jellemző. A hős mellett és ellen istenek szállanak sikra, a földi háborúhoz mennyei küzdelem is csatlakozik, hatásnak ellenhatás felel meg. Trója pusztulására a Menelaus becsületén esett csorba csupán közvetett ok, az igazit a felsőbb hatalmak czivódása (Eris aranyalmája) szolgáltatja; Odysseust Athéne istenaszony támogatja vészes útjaiban, míg a visszahúzó erőt Poseidon képviseli. Az antropopathizmus az Iliász- és Odysseiában a legmagasabb fokra hág: Zeus az ujjhuzásig viszi feleségével; Athéne tetteg bántalmazza Aphroditét; sőt halandó ember, mint Diomedes, megsebzti magát a hadak urát, Arest, hogy bőrén kicsordul az istenvér, az «ichor». Romlasztó emberi szenvedélyeket táplálnak: Demodokos lantos Aphrodite házasságtöréséről énekel, Athéne hitszegése áldozatul ejti Hektort; ugyanő készíteti Pandarost ármányos békebonthatásra; Apolló orvul teríti le

Akhillest, a hősök hősét Skaia kapujánál. Szembetűnő még a csudás elem megnyilatkozásánál a metamorfózis. Az istenek szüntelen alakcserevel, proteusi mozgolódással állanak a hősök előnyére, vagy hátrányára.

Ugyanazon szellem, mely a homéroszi költeményeket át- és áthatja, csillog a hinduk naiv-époszaiban, a *Ramayana*-s *Mahabharatában*. Délnek derűs ege, a tropikus öv buja szingzagsága tükröződik e kolosszális munkákban is vissza és ehhez képest dűskodó képzeleti erő jut érvényre a csudásság alkalmazásánál. Az érzéki tulajdonságok átvitele a fensőbb hatalomra itt élénk erkölcsi érzülettel párosul. A Mahabharatának bájos «*Nál és Damajanti*» epizódjában, Nál királyfi elkeseredett küzdelmet folytat Kálival, az ármánykodó gonoszság megszemélyesítőjével, ki őt játákszenvedélybe döntvén, megrontotta.*) A harez a jó elem felülkerekedésével ér véget. Sőt mi több, Nál a «szvajamvará»-n, mint négy isten vetélytársa szerepel.

*) Káli Nál bátyjába bujván, ösztökéli ezt, tegye tönkre koczajátékot öcsését. E motívum élénken emlékeztet Arany „Buda halála”-nak ama helyére, midőn Armány feltűnik Etele előtt, hagyja elveszni életveszélyben forgó testvérét.

Agyara lóg hosszan, szeme vérben ázik,
Nyelve, miként villám, tüzesen cikázik.
Üstöke lángot hány, övig er szakállá,
Vértarajos kigyó minden egyes szála.
Paizsa, mint kőszál, hegy-elő fokszirtja;
Iszonyú pallosát egyik keze tartja.
Buda fejét csonkán rengeti a mással,
Hogy Etelek dobja szörnyű vigyorgással.

(Folytatása következik.)

A Z A E T N A.

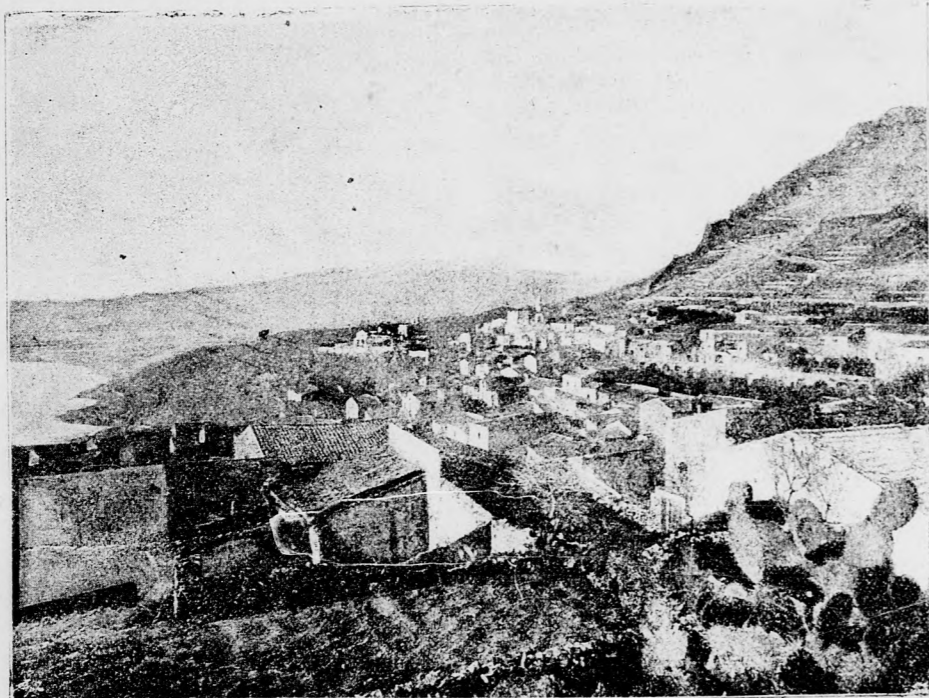
Azon tűzhányók között, melyek még működésben vannak, az *Aetna* a legnevezetesebbek egyike. Nemcsak azért, mert az európaiak közt a legmagasabb, de azért is, mivel eruptív működéséről már a legrégebb történeti idők óta megbízható értesítések maradtak ránk, valamint, hogy ez a hegy már az ókor mondáiban és hitregéiben kiváló szerepet játszik.

E mellett az *Aetna* azon vulkanikus területekhez tartozik, melyeket törül-hegyre a legnagyobb pontossággal átkutattak, miközben a geológia tudománya a vulkanizmus mibenlété körül pontos eredményeket ért el.

Az *Aetna* vagy *Etna* szó mindenesetre görög eredetű és az «*aithein*» (égni) ige szolgál alapjául. Szicília lakói az *Aetnát* jelenleg leginkább «*Montgibello*»-nak nevezik, mely név a szigetnek hajdani saracén hódoltságára való emlékeztést rejt magában, a mennyiben az olasz «*monte*»-ből és az arab «*djebel*»-ből (hegy) van összetéve.

Már messziről, ha a hegyhez a tengeren közel felől közeledünk, tágas alapu, szeliden lejtőzdő, hatalmas emelkedés gyanánt tűnik elénk melynek alakját a régiek találóan hasonlították össze egy letett kerek pajzsossal: a csúcs kráterének pyramisa a pajzs kidomborodó gomb-

ját képviseli. Az Aetna közép mértékben számított lejtése csak 20—25 fokot tesz, azonban északi részén sokkal meredekebb, mint dél-nyugati és déli oldalán, minthogy a csúcs kráterének legmagasabb emelkedése nem fekszik éppen az Aetna területének kellős közepén, hanem inkább északfelé közeledik ennek kerületéhez. Így a távolterület határának távola Cataniánál a hegy ormáig egyenes vonalban 35 kilométerre terjed, Randózznál azonban alig 16 kilométerre. Ennélfogva az Aetna annak, ki először közeledik feléje a tengeri oldalról, noha szemének egy pillantásával végigmérheti az egész hegyet a víz tükre föl ormaig,

Az Aetna, Taormina felől nézve

nem tűnik föl oly magasnak, mintha északi oldalán egy sokkal magasabban fekvő helyről tekintünk fel kráterének kápjára, min például Randózznál. (773 méter a tenger színe fölött.) Ehhez képest a látvány is, melyet az Aetna nyújt, azon oldal szerint változik, honnét szemléljük. Catania felől nézve az Aetna tetejében megcsönkített gulához hasonlít és szeliden lankásodó lejtőit számos másodrangu tölcsérs-kúp, ugyanannyi kitérés produktuma, hinti be. Keletfelől mély völgyelésekkel barázdálva kettős orommal mutatkozik az Aetna, míg északi oldalán a hegy felső bércei nagyszerű vadon

képében jelentkeznek, tövét pedig messze terjedő erdők koszorúzzák.

Gyönyörű kilátás nyílik az Aetnára a Taormina mellett fekvő ókori színház tájáról, mely ugyan már kívül esik a hegy tulajdonképeni területén, de innen végig tekintheti a szem a hegy tömegét teljes nagyságában, a tengerparttól kezdve egészen a könnyed, fehér füstfellegecskéket eregető tölcsérség, miközben a legfelső, kopasz régióknak majdnem egész esztendőn át hóval borított északi oldala élesen válik el a sötétkék délszaki égbolttól és a háttérben az érdekes antik romok a lehető legfestőibb környezetet képezik.

Az Aetna környékének, azaz a tulajdonképeni látaterrénumnak kerülete 180 kilométer és így körülbelül 1380 négyszögkilométernyi területet foglal el. A kráter szélének legmagasabb emelkedése a legutolsó mérések szerint 3313 méterre fekszik a tenger színe fölött. Ezt a tetemes magasságot a hegyóriás csak gyakori kitérései és ezen alkalmakkor kiokádott láva tömegei meg vulkanikus termékei által érte el. Ily úton nyerte az orom a minden vulkánt jellemző kúpalakot. Jóllehet az Aetna Sicília valamennyi hegységét, különösen pedig a szárazföldi oldalán félkörben sorakozó lán-

czolatokat messze fölülmulja magasságra nézve, mégis fiatalabb eredetű és a körülményekhez képest újabb képződmény ama harmadlagos alakulási hegytömegekkel szemben, melyeket lávája keresztültört. Így az Aetna alsó rétegeit első renden trachyt alkotja, kevés bazalt társaságban, mely egy még korábbi vulkanikus működés idejéből származik. Hogy azonban az Aetna tömegének alsó része is részleges emelkedést szenvedett, bizonyítják a tenger színétől számított 300 méternyi magasságig előjövő tuffa (darázs-kő) rétegek: melyek tengeri állatok maradványait zárják magukban, minőket mostanság is föltalálhatni a földközi tengerben.

omlása folytán keletkezett. A lávárétegek és a hegység közeteinek tömegei világosan napfényre jutnak itten. Az Aetna kőzetét az jellemzi hogy nyoma sincs benne a kvarcnak és szarufény, angit, alj-as földpát, olivin meg titán — tartalmu mágnesevaskő tesz alkaterészeit.

Jellemző sajátja az Aetnának az a számos mellékkúp vagy másodrendű tölcsér, melyek a hegy lejtőit, különösen déli és nyugati felében telehintik. Az Aetna lejtőin több mint 120 nagyobb és jelentékenyebb, valamint körülbelül 700 kisebb tölcsérs-kúpot lehet megszámlálni. E másodrendű kráterkúpok magas-

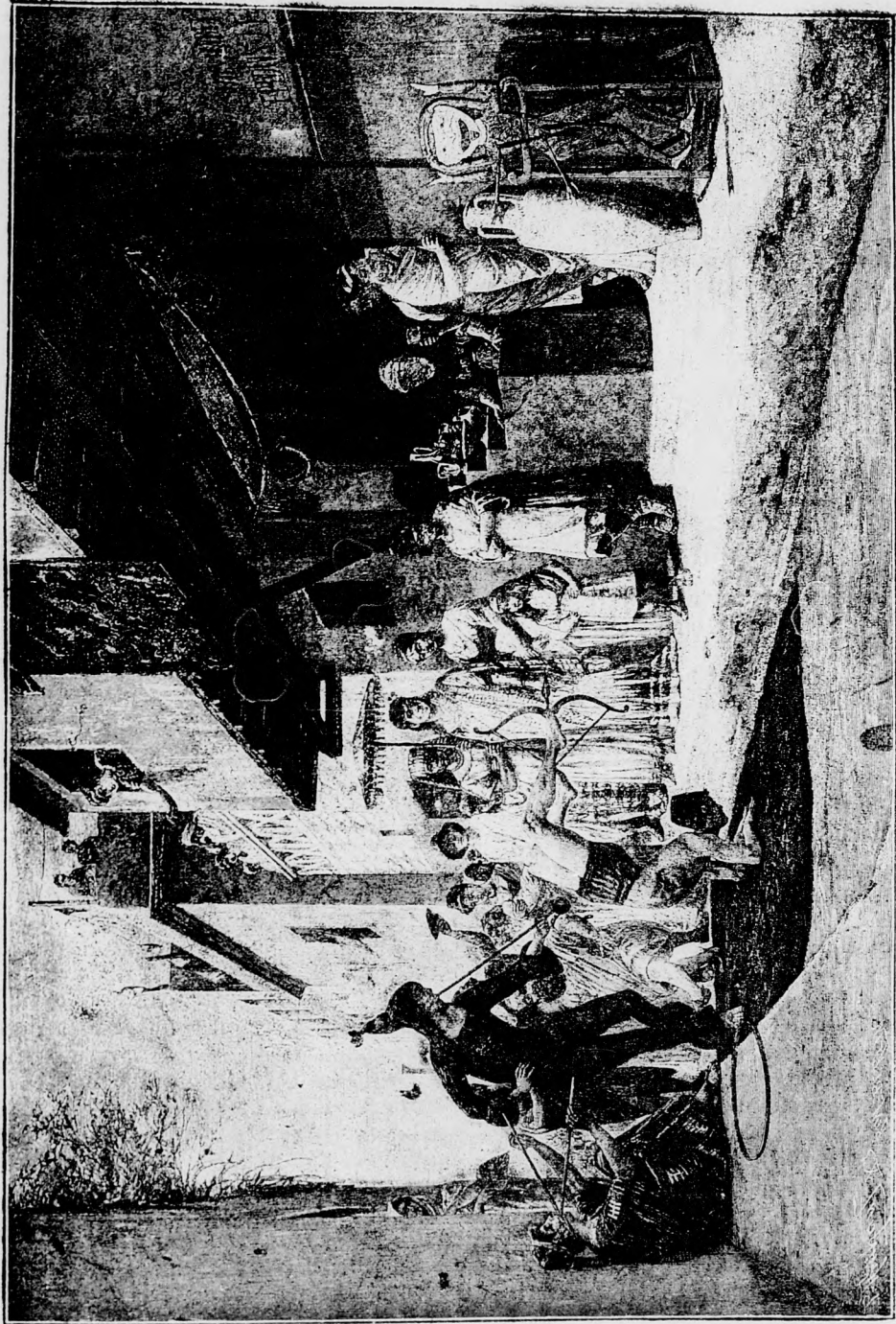
Kisebb kráter a hegyoldalon.

A hegy emelkedésének okát azonban nem csupán a kitérdült lávafolyamok meggyülemzésében és az eruptióktól kiokádott konglomerátumok fölhalmozódásában kell keresni, hanem benső rázkódtatásokban is, melyek közben a föllökődő láva tömegek az alakulófélben levő rétegeket kitértették s így a vízszintes meg rézsutos rétegen átvágó függőleges kőzet menetek megalakultak.

Az Aetna anyagába és képződésébe tájékozott betekintést enged az ugynevezett *Valle de Bove*, a központi kúptól keletre fekvő mély bevágódás, mely egy régi kráter peremének be-

sága igen különböző és ha vannak olyanok is, melyek alig 30 méter magasak, a legnagyobb rész 100—200 méter magasságra emelkedő hegy gyanánt tűnik elénk, melynek kitérés alkalmával néhány nap alatt támadnak a kihányt anyagból. Így az Aetna ily másodrangu kúp-hegyeinek egyik legmagasabbika, a Monte Minardo vagy Broute 234 méterre mered föl, a Catani felől pompásan látható Monti Rossi vagy Nicolosi pedig 150 méter magasságot érnek el. A számos mellékkráter keletkezését azon körülménynek köszöni, hogy mint minden hatalmasabb vulkánál, úgy az Aetnánál is a hegy

BEZÁRVA!

UTCAI BOHÓCOK A RÉGI RÓMÁBAN.

bensejében működő erők nem elégségesek arra, hogy a folyékony lávát a legmagasabb közép-ponti kráterhez emeljék, hanem az izzó tömeg már jóval alantabb a hegy falának valamely gyöngébb helyén kivezető utat keres, hol azután széles, kör alakú nyílást szakít magának. Ilyen eruptív szakadékok mentén azután, mikor az irtózatossá erőtől kitóduló gázok, nagy tömegű izzó zsaratnokot, fővényt, iromba lávarögöket, valamint még híg állapotban levő lávát lóditanak a levegőbe, a visszahulló ingó tömegek rövid idő alatt magas kúpokká gyülemlenek, melyek a hasadék körül kerek, vagy tojásdad alakot öltenek. Kitörések alkalmával az új szakadékok helyén gyakran több ilyen különböző nagyságu mellékráter képződik, mialatt ugyanazon hasadékból hatalmas áramban bugyog elő a folyékony láva és törtet a hegy tövéig. Mihelyt az eruptív működés megszűnik, a kihűlt láva örökre elzárja a másodrendű tölésekkel és lávafolyás nyílásokkal ellátott hasadékokat, úgy, hogy a rá következő eruptiónál a kitörés más helyen, ha néha ugyanazon környéken is történik. Csak az utolsó kitörés kráteréből és az eruptív szakadék egyes pontjairól ellebbenő gázok és füstfelhők adnak tanúságot azon vulkanikus erőkről, melyek a hegy méhében szunnyadnak.

Az Aetnának legfelsőbb kráterkúpja több mint 300 méter magasra emelkedik a *Piano del Lago* nevű platean fölött, hol a minden Aetna mászó előtt ismeretes *Casa Juglase* (angol ház) fekszik, mely sokáig az egyes-egyedüli menedékhely volt, valamint az ujdonat-ny nagy csillagvizsgáló. Valószínűleg már az

őkorban a Krisztus utáni első századokban építettek itt egy menedék-házikót a hegy látogatói számára, melynek romjai «Torre del Filosofo» név alatt ismeretesek. A legfelsőbb töléserkúp lejtői 33 foknyi szögben hajlanak el és a laza salakkal, tajtkő omladékkal, valamint vulkanikus homokkal vannak borítva, mi rendkívül megnehezíti a följutást, míg Niolositól kezdve a csillagvizsgálóig, bár fűrésztő ösvényen, lóháton is föl lehet menni. Ha fölértünk a kráterkúp legmagasabb ormára, szemünk elé tárul a nagyszerű kráter-katlan, melynek mélyéből folyton-folyvást hatalmas füstfellegek szállanak föl s melynek alakja a megelőző kitörések szerint változik. E kráternek körforgata mintegy 4000 méter, maga pedig óriási, töléser formájú mélyedés, meredeken kiszögellő, szakadékos és zeg-zugos falakkal, míg a töléser talaját kihűlt láva, salak és vulkán homok borítja. A kráter mélysége szintén gyakorta változik, úgy, hogy alapja nagyobb kitörések előtt a felgyülemlő láva folytán egészen a tölésernek széléig emelkedik, az eruptív után azonban ujjal a mélységbe süllyed. A hasadékokból és üregekből kiáramló párák részint vízgőzök, részint gázok, még pedig kénhidrogén, chlorhidrogén, szén-sav, hidrogén és kénes savak-féle gázok, miközben az egyesült chlórós és kénes elemek kéregszerű, finoman jegezesedő bevonatot alkotnak a kiáramlás helyei körül, mely élénk fehér, zöldessárga, kén-sárga, narancsvörös, sötét piros színekkel tarkítja a fekete vagy szürkés-fekete salakot és lávagöröngyöket.

(Folytatása következik.)

Képeinkhez.

Egyik képünk a régi római nyilvános élet egy utcái jelenetét ábrázolja. A régi Rómában a császárok idejében a nép főmulatásai voltak a gladiatori küzdelmek, színházak, állatviadalok, a melyekben a kard, emberi erő és ügyesség vitték a döntő szerepet. Az előkelőknek elég alkalmuk volt résztvenni e látványosságokban s megittasulni a vértől s a haldoklók hörgésétől. A plebs maga, bár szívesen nézte e küzdelmeket, jót mulatott az utcái bohócok szemfényvesztésein is, a kik az utcán is szívesen rögtönöztek produkciókat. Leterítették a földre egy szőnyeget, felállítottak bizonyos távolságban egy bábut s a társaság egyik tagja tótágast állva, lábainak ujjai közé nyilat és nyilvesszőket veti s a bábura

lövöldözött. Nem hiányzott a zenekíséret sem, a kompánia második két tagja rázendített a muzsikára s a hosszú flótából előtörő éles hangok csakhamar összezsúfolították a járó-kelöket, a közellakókat. Az ablakokban s a lapos háztetőkön kíváncsi nők és rabszolgák jelentek meg, a kiktől a bohóc-társaság pénzgyűjtője ugyancsak erősen esalta a sesterciusokat.

Másik képünk egy szomorú jelenet az iskolai életből, a melyt az hisszük, inkább egy falusi iskolából vett részlet, mint valamint középiskolából. Egyedül maradni az üres osztályban, mikor a többiek már hazamentek, s gondolkodni a hanyagság és mulasztások felett, bizony szomorú dolog. De, hát mit tehet róla a kis Janesi, ha rajta nem fog a declinatio,

ha neki üres az a fordítás: Sicilia est insula.

Igaz, hogy megérdemelte, mert tegnap egész délután nem tanult, hanem helyette a «Kucsuk-Kakucs, Csikszics, Belevendi Bikficz: híres négy cigány vitézek» történetét olvasta, de mikor az neki élvezetesebb mulatság volt a latin szövedésnél és tanulásnál! Mi tudjuk, hogy ez a kép itt Szabó Pistát, a mezilláros falusi iskolás fiút ábrázolja, a ki azért maradt itt

vendégnek, mert nem tudta leírni a palatáblájára az *r* betűt, s tudjuk azt is, hogy ő ebben a dologban nem is nagyon hibás, mivel tegnap náluk tollfosztás volt s az öreganyja olyan szépen tud mesélni, hogy azért kár lett volna az időt irással tölteni. A föntebbi hasonlóság csak úgy véletlenül jutott eszünkbe, mert hiszen tudjuk, hogy nincs nálunk Magyarországon egyetlen kis gimnazista sem, a ki ne tanulna szorgalmasan a latin nyelvet . . .

Erdély aranykora.

(Jókai Mór regénye.)

A regény Erdélyben játszik, mintha csak folytatása lenne Jósika legszebb regényeinek. Tárnya ott kezdődik, a hol Apafi Mihály, Erdély utolsó nemzeti fejedelme trónra lép. A történet fonalát itt felvéve, a nemzeti fejedelemség bukásának eseményeit adja elő, tehát egy egész történetet regényalakban.

A regény 1662-ben kezdődik. Előttünk áll Ebesfalva s benne az egyszerű nemes, Apafi Mihály udvara. Apafiné szorgalmas keze nyomát látjuk a gazdaságban, ki mindent pénzzé kíván tenni, hogy tatárabságban süllyedő férjét kiválthassa. E perczen épen szolgáját várja, a kitől a váltságdíj törlesztésére az idén gyűjtött összeget ismét elküldötte. Éj van, kutyaugatás hallatszik. Ki érkeznek más, mint a várva várt eseléd? Apafiné magánki-vül volt örömeben, össze-vissza kérdezett mindent, megkérdezte, hogy még mennyi van hátra a váltságdíjból — s feleletül belép a tatárabságból megszabadult Apafi.

Egy év mult el. Az ebesfalvi kastélyban nagy lőtás-futás van, fontos esemény előtt állanak. Egyszerre vad robotás hallatszik az udvaron, mintegy huszonnégy arnót lovas vágat a ház elé. Apafi eléjük lép s megtudja Ali pasának azon parancsát, hogy taborában rögtön jelenjék meg Apafi vonakodik elmenni, mert nejt nem akarja magára hagyni s egy második tatárabságtól fél, a törökök azonban nem tágitanak, velök kell mennie.

Alig mennek el, lovas vágat utánuk, a ki Apafinak jelenti, hogy fia született. Késő éjjelre a pasa taborába érnek, a hol a pasa szívesen fogadja Apafit, s tudtára adja, hogy váltságdíja hátralevő részét elengedik s mint-hogy a mostani erdélyi fejedelem, Kemény János a portától valószínűleg el akar szakadni, Apafit nevezte ki fejedelemmek. Apafi szabódik s elmondja hogy Kemény János Szebent, ha-

lós ellensége, Bánffy Dénes pedig Kolozsvárt szállotta meg: a pasa Apafit leültette s megíratatta vele az Erdély rendeihez intézendő körlevelet. A székelyek közül erre sokan megérkeztek s Apafit a fejedelemségbe igtatták.

A másik fejedelem, Kemény János erről lakoma közben értesült. Ott ültek asztalánál Erdély főurai s két legelőkelőbb erdélyi úrasszony: Beldi Pálné és Bánffy Dénesné. Kemény az Apafi fejedelemségének híret mosolyogva fogadta, a cigányok tovább huzták s a kiivott velencei kristály poharak sűrűbben röptek a falnak. Voltak, a kik e hirre megütödték, Bánffy azonban, hogy senki se gondolja, mintha őt az eset legkevésbé érdekelné, a szép Beldynét tánczra kérte. A tetszeni vágyó Beldyné könnyen perdült tánczosa karjain s a könnyüvéru Bánffy magáról megfeledkezve, tánczközben Beldynét megcsókolta. Beldyné felsikoltott, de senki sem vette ezt észre, csak férje: Bély.

Ali pasa Apafit, azon reményben, hogy segítséget fog kapni, magára hagyta a segesvári várban, maga pedig kivonult Erdélyből. Kemény János sereggel jött Apafi ellen. Segesvárt ostromolni akarja. Apafi csaknem kétségbe esik s ime megérkezik Kucsuk pasa mentő serege. Kemény János nem akarván ütközetbe boesátkozni, távozik Segesvár alul. Kucsuk pasa azonban utána megy, Nagy-Szöllősnél megtámadja Kemény seregét; a sereg menekül, a rendetlen futásban Kemény lova megbotlik, Kemény fejét csapás éri, ott marad holtan a csatatéren.

Apafi erre Kolozsvárt ostromolja, de a város feladja magát s Apafit egész Erdély elismeri fejedelemmek.

Néhány év mulik el. 1664-ben vagyunk, midőn Zrinyi Miklós véletlen halála után a magyarországi elégedetlen párt töredéke Erdélybe

menekült, mely akkor ugyszólván független volt. Apafi éppen kihallgatást ad. Előszobájában többen várják a bebocsáttatást, Apafi azonban egy tanárral erdélyi régiségekről beszélget. Teleky Mihály, a ki akkor már a hatalom nagy részét magához ragadta, viszi Erdély ügyeit. Bánffy Dénes fel akar lépni ellene, de megjelenik Apafinál egy koldus. Teleki a fejedelem elé viszi s elbeszéli vele, hogy ő azon Balassi Imre, a magyarországi volt föld-birtokosok egyike, ki a Magyarországon rabló híres Korzár béget elfogta s mivel a béget nem akarta a nádornak kiszolgáltatni, el akarták fogni. Elmondta továbbá, hogy a bég egyik szép hölgyét elhozta, de midőn maga is veszélybe jött, barátjai egyikének, Bánffynak gondjaira bízta a szép nőt, a kit Bánffy titkon Erdélybe hozott s elrejtve ismeretlen helyen őriz. Teleki, a ki Bánffyt gyűlöli, a nőrablás vádját szeretné Bánffyra sütni s végre kiküldi egyik bizalmas emberét, hogy a szép nő rejtékhelyét tudja meg, a mi annál könnyebb, mivel a szép töröknő egy szelidített párducz kíséretében szokott járni. A megbízott végre a gyalui havasok közt, az Ördög-kert néven ma is ismeretes regényes földalatti üregben megtalálja a szép Azraelet.

Bánffy az ellene készülődő dolgokról mitsem sejtve él s büszkén vetélkedik a fejedelemmel. Boncezhidai kastélyában fényesebb az élet, mint a fejedelmi udvarban. A költő leírja egy hazaérkezését, melynél az egész vidék hódolattal siet eléje, csak neje nem, a kit Bánffy szive nem ért meg s a kinek rideg arczal mondta, hogy az országban könnyű dolog az elválás. Megérkezik Apafiné, Bánffyné testvére s bár észreveszi, hogy nővére boldogtalan, az nem árulja el szive keserűségét. Apafiné elmondja, hogy a két férfi gyűlöli egymást. Apafi nem tudja elfelejteni Bánffy azon üzenetét, hogy nem sokára kirántja nyakából a zöld bársony mentét, a fejedelemtség jelvényét, hogy Apafira már nehéz hatni, mert az ittasság vett rajta erőt s vért látszik szomjazni.

A míg a nők benn beszélgetnek, hirül hozzák Bánffynak, hogy Várad felől a török Hunyad alá érkezett. Lóra ül, seregével Bánffy-Hunyadra száll, hol gyönyörű harczi jelenetek közt az ellenséget visszaveri. Itt aztán értesül arról is, hogy Csáki László, kit a fejedelem maga küldött ki, hogy Asraele párduczára vadásszék, saját havasaiba jött vadászcsapatával. Rögtön odasiet, Csakit elfogja s Boncezhidára viszi, a hol még mindig ott van Apafiné. Bánffy nagy ebédet rendez, Csakit, mint

vendégét, gúnyból az asztalfőre ülteti. Váratlanul Apafi, a fejedelem lép be a mulatók közé, helyet foglal az asztalnál, Bánffy felett törvényt tart. A bűnös férj menségére a szerető hitves mindent magára vállal: «Uram, bocsánat férjemnek. Ő semmit sem tud, a vétek az enyém. Azon nő, kit önök kerestek, üldöztetve hozzám folyamodott és én rejttem el azon menedékbe, férjem tudta nélkül!»

Fehérváron országgyűlés van, hol Teleki a magyarországi menekültek ügyében Erdély beavatkozását sürgeti. Bánffy és Beldi mindketten azon véleményben vannak, hogy ha Magyarországgért sikra szállnak, Erdély is elvesz. Bánffy eleinte nyugodtan beszél, később gunyolódik Telekivel. Végre is az ő pártja győz, a segélyhadakat a rendek megtagadják. Teleki erre dühbe jön s kimondja a nagy szót: Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo. (Ha nemtudom megindítani az isteneket, a pokollal szövetkezem).

A gyűlés után ebéd van, hol mindenki mámoros lesz, csak Teleki marad józan. Ily állapotban aláírja a Bánffy ellen kiadott elfogatási parancsot. Végre Beldi is aláírja hosszas küzködés után, ő utána pedig mindenki.

Erre Koppándra keresztelőre hívják Bánffyt, hol az meg is jelenik. Itt a székelység rajta üt, de neje megmenti, mire nejét fogva viszik Bethlen várába. A székelység Boncezhidára megy, Bánffy kastélyát földulja. Bánffyt serege is elhagyja. Tehát sem vagyona, sem serege! Ekkor bár a vihar tombolt, szélvész tördelte a fákat, az Ördög-kertbe ment Azraelehez, a hol puskaporral a levegőbe akarja magát röpteteni, már a zsinet meggyújtja, mely lassanként a puskaporhoz fog égni. Elalszik, ez alatt a zsinet elvágja Asraele, a ki elszökött tőle. Bánffy is ott hagyja a kéjlakot és levegőbe röpteteti. A mikor távozik, Asraele szemben vezeti ellenségeit. Bánffyt elfogják, az országgyűlés ki mondja rá a halált, s a fejedelem aláírja. Apafiné közbeveti magát, ki is eszközli a kegyelmet, de már későn érkezett!

IRODALOM.

Ezer magyar feladat. Magyar iskolai dolgozatok gyűjteményét, vázlatokat, kidolgozott feladatokat s válogatott themákat ad ki lapunk szerkesztője, dr. Rupp Kornél főgymn. tanár. A mintegy 250—300 oldalra terjedő nagy munka január végén jelenik meg diszes kiállításban. Erre a jelenleg nyomás alatt levő érdekes és hasznos könyvre a 2 frt bolti ár helyett 1 frt

50 krral előfizethetni Hangos Antal kereskedésében, Budapest, IV. Calvin-tér 5. sz. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, az előfizetési pénzek azonban Hangos Antal címére küldendők.

VEGYESEK.

Bekötési táblák. Lapunk 1896-iki évfolyamához diszes bekötési táblákat készítettünk. Egy darab ára postán küldve 65 kr. Előjegyezni csak 1897. január 25-ig lehet, a mikor 8 nap múlva a táblák a megrendelőknek szétküldetnek. A bekötési tábla árát, a 65 krt. Hangos Antal papirkereskedésébe kell küldeni (Bpest VI. Calvin-tér 5. sz.) Okulva az eddigi bekötés táblák készítésén, tudomásul hozzuk, 1. hogy csak a jan. 25-ig küldött megrendeléseket fogadjuk el, 2. hogy a megrendelés alkalmával a pénz előre küldendő a jelzett címre 3. hogy csak az ily módon eszközölt megrendelésért vállalunk felelőséget; 4. hogy csak annyi táblát készítettünk, a hány megrendelés érkezik. A határidőn túl sem megrendelést nem fogadunk el, sem táblát nem adunk el. Kérjük azokat, a kik bekötési táblákra reflektálnak, hogy mindezeket szem előtt tartva intézkedjenek, hogy a mult évben előfordult rendetlen-ségek ne ismétlődjenek.

A nagykőrösi királyjárók cz. elbeszélésünk folytatása e számból kiszorult. Pótolni fogjuk.

Előadások az ifjuság számára. A népszinházi bizottság mai ülésén elhatározta, hogy javasolni fogja a tanácsnak, illetőleg a közgyűlésnek, hogy engedje meg a népszínház igazgatójának, hogy a kultuszminiszter kívánsága szerint a délutáni előadáson (hétköznapokon) előadja az «Ezer év» történeti látványosságát, kizárólag a fővárosi tanuló ifjuság számára, melynek száma mintegy 60 ezerre rug. Az igazgató már beadta erre vonatkozó kérvényét a főváros közgyűléséhez.

Ösztöndíj-pályázatok. A polgárosított magyar határőrvidék tanulmányi alapjából rendszerezített ösztöndíj-állomások közül az 1896 és 1897. tanév kezdetétől a következők töltendők be: 1. két 300 frtos állomás műegyetemi hallgatók részére; 2. egy 300 frtos állomás selmezbányai akadémiai hallgatók részére; 3. három 100 frtos állomás pancsovai főgymnasiumi tanuló részére. Ezen ösztöndíjakra első sorban a polgárosított magyar határőrvidék kötelékébe tartozott szegénysorsu szülők gyer-

mekei, másodsorban pedig ama szegénysorsu tanulók tarthatnak igényt, kik a polgárosított magyar határőrvidéki községek valamelyikének illetőségéhez tartoznak (Január 10-ig). — A kincstári Mária Terézia-féle ösztöndíjak közül két 150 frtos és egy 120 frtos ösztöndíj-állomás töltendő be. A 120 frtos ösztöndíj-állomásra kizárólag csak pénzügyi hivatalnokok tanuló fiai tarthatnak igényt, ha katolikus vallásuak s a középiskola 1. osztályát jeles előmenetellel elvégezték; a 150 frtos állomásokat pedig csak azon tanulók nyerhetik el, kik eddig 120 frtos kincstári Mária Terézia ösztöndíjat élveztek. (Január 15-ig) Az 1896 és 1897. tanév kezdetétől betöltendő budai és váci Mária Terézia-féle 120 frtos ösztöndíjakra és egy Ottilinger-Bedekovich-féle 220 frtos ösztöndíjra ezennel pályázat hirdettetik. A Mária Terézia-ösztöndíjakra csak kath. vallásu, az Ottilinger-Bedekovich-félére azonban más vallásfelekezethez tartozó tanulók is bírnak igénynyel, hahogy gimnásiumba vagy reáliskolába járnak, jeles előmenetelt tanusitanak és vagyontalanságukat kimutatják (Január 15-ig).

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Császár József. —

1. Számtani kérdés.

Valamely utazás, melyben több személy vesz részt, 432 frtba kerül. Minthogy azonban két személy sem mitsem fizethet, a többinek fejenként 3 frttal többet kell fizetni, mint különben kellett volna. Kérdés: hány személy vett részt az utazásban?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik folyó az Elő-Pomerániában, a mely átfolyik a malchini és a kummerowi tavakon? Melyik folyónak a hasonnevű torkolati ágába szakad?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az az osztrák tábornagy, a ki régi osztrák főri család ivadéka? 1790-ben magyar indigenátust kapott. Részt vett az 1810—18 olasz és francia hadjáratokban. Mint magyar indigena, az 1847-iki pozsonyi országgyűlésen az ellenzék felé hajlott, de később az udvar pártjára állt. 1848 szept. 28-án, midőn az országgyűlést felosztató királyi rendelettel Budáról Pestre indult, a tömeg a Lánchid téren megtámadta és megölte. Mikor született?

4. Természettajzi kérdés.

Melyik a pillangósok családjába tartozó növény az, melynek magva nagy légeny tartalmánál fogva igen jó

tápanyagul szolgál? Van benne 12.5% viz, 2% zsir, 55% nitrogénmentes és 15% nitrogén tartalmu anyag, 3.5% növényi rost, 2% hamu.

5. Vegytani kérdés.

Mi a neve azon kőzetnek, mely sűrű, vörösbarna, néha zöldes, szürke alapanyaggal, melybe nagyobb jeczek vannak beágyazva, tulnyomó földpáttartalommal?

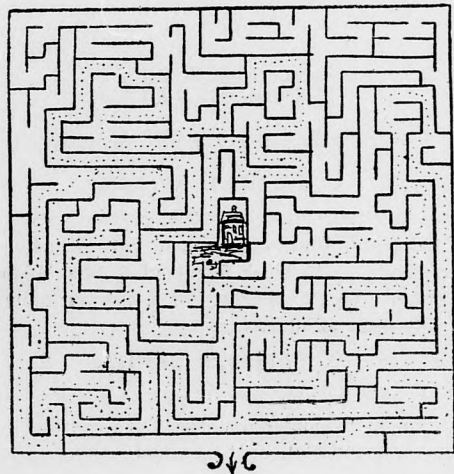
Képrejtvény.

Megfejtési határidő jan. 18.

A karácsonyi fejtörők megfejtései:

1. Számtani kérdés: 13 frt 65 kr.
2. Képrejtvény: Csak a gyümölcsesél megrakott fát szoktuk megdobálni kövekkel.
3. Titkos út: A pontozott utakon megyünk.

4. Betűrejtvény: Ananász.
5. Óbudavári lelet: Leborulva adjunk hálát az Istennek mindazon javakért, a miket nekünk adott.
6. Képrejtvény: A tanuláshoz csak egy út vezet, az akarat.
7. Japáni rejtélyes állvány: Ora et labora.
8. Karácsonyfa rejtvény: Karácsony ünnepe.
9. Képrejtvény:

Ne álmodj ébren, holdas méla éjjel
Káprázatos színjátzó álmokat,
Ne törj versenyre tünt kor Babelével,
A fellegek közt rejtett vész fogad.

Álmod megtépni gyenge szellő lebben,
S a foszlányt sirva nem keresheted,
Miként a sas szédülve, szárnysegetten
Bukol a sirba, amely eltemet.

Helyesen megfejtették: Kovács János, Deutsch Ede, Groszmann Oszkár, Kerényi Béla, Glasz Jenő, Grau József, Hegedüs Ferencz, Obermayer János, Kerbler Lajos, Kutkovics István, Terényi István, Nagy Gyula, Gál Sándor, Krammer Antal, Kiss Jenő, Békésy Lajos, Rónay Jenő, Néjer Gyula, Mérey Gusztáv, Kozáry Gyula, Magda Kálmán, Kohn Vilmos, Deutsch Lajos, Németh Lajos, Spitzer Árpád, Sárosy Kálmán, Bizay Béla, Bauer József, Ajkás Lajos, Szauer László, Fischer Jenő, Magyar Elek, Balassa József, Fekete Ágoston, Burián Tamás, Reich Gyula, Bernát Béla, Báder Gusztáv, Bodola Lajos, Áronfy Ernő, Kállai Béla, Meitner Jenő, Ehrenfeld Zsigmond, Svetics Gábor, Gadó István, Ács János, Schreiner Kálmán, Mayer Frigyes, Várady Béla, Hazay Imre, Rudolf János, Raner Gyula, Kutkovics István, Bolváry Béla, Abday Kálmán, Szabó László, Németh János, Édes Lajos, Kertenich Károly, Kohlmann Lőrincz, Molnár Sándor, Auer Béla, Haasz József, Falusy Árpád, Bónis József, Kemény József, Nagy István, Kruplanicz Béla, Huszár Kálmán, Szentirmay Dezső Réthy László, Nagy Valér, Angster József, Csendics Lajos, Bardon József, Brábeszky Lajos, Wallerstein Henrik, Kaufer Albert, Rónay Jenő, Sedlmayer Béla.

A kitűzött könyvjutalmat *Bolváry Béla* nyerte el Debreczenben.

Szerkesztői telefon.

Kezdő. Sopron. A versike még nagyon is kezdőre vall. Jobb lesz most még nagyon sokat olvasni és tanulni s addig kevesebbet írni. Talán később majd jobban fog menni a versírás is. J. J. Budapest. Esetleg az önképző-körben megjárja. Számító. Ha a matematikával szeret foglalkozni, rendelje meg a középiskolai matematikai lapokat. Berkes J. Pécs. A nagyobb könyvkiadók: a Franklin-Társulat, Wodianer F. és fiai (Lampel R.) Révai-testvérek irod. r. társaság, Athenaeum és Ráth Mór, — vidéken pedig a pozsonyi Stampfel cég. Antiquáriumok; Ranschburg Á. Ruzicska, Dobrovsky, Révai Leó, Eisler G. és Kún S. — Bélyegkereskedőkkel nem vagyunk összeköttetésben. Hirdetéseket azért nem közlünk mert nem akarjuk az előfizetők számára rendelt 16 oldalnyi tartalmat megcsontítani. Felix. Sopron. Az ezer magyar feladat december eleje óta van nyomás alatt, talán e hó végére elkészül és forgalomba kerül. Bolti ára 2 frt lesz, azért tanácsos lesz most megrendelni. — Azon kedves előfizetőinknek, akik bennünket az új év alkalmával jókívánatokkal megtiszteltek, figyelmüket megköszönve, jókívánataikat mi is szívből viszonzozzuk.

Előfizetési felhívás.

A „Tanulók Lapja“ negyedik évfolyamának küszöbén állva, visszatekintünk arra a rövid, de tartalmas pályára, melyet a „Tanulók Lapja“ megfuttat és önérzetes öröm tölt el bennünket.

E három esztendő alatt a „Tanulók Lapja“ kitöltötte azt a hézagot, mely megindulása előtt létezett. Volt ifjúsági lapunk elég, változatos, szórakoztató tartalmu, de olyan, mely a mulatságost hasznossal, tanító iránynyal kötötte volna össze, mely az ifjúság ez irányu szükségleteit kielégítette, magát vele azonosítva, hozzá és ügyeihez-bajaihoz közel férközött volna — nem. A „Tanulók Lapja“ lépett föl úttörőnek e tekintetben. A fiatal nemzedék zöméhez, a középiskolai ifjúsághoz szökött és annak közlönyévé lett a szó szoros értelmében. És örömmel mondhatjuk el, hogy lapunk szelleme és magunk elé tűzött célunk nemcsak a magyar középiskolai ifjúságot szólította körünkbe, hanem a legilletékesebb tényezők figyelmét is fölhívta rá.

Ezen figyelem fáradozásunk ama kitüntető elismerésben nyilvánult, hogy a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszterium 1896 május 26-án kelt 26808 szám alatt a „Tanulók Lapja“-t a középiskolai ifjúság számára ajánlotta. Lapunk értékének e magas helyről jövő méltánylása, multunk és legközelebbi argumentum gyanánt ama hatalmas, díszes, majd 900 oldalos anyag, melyet elbucuztatott évfolyamunk kitesz, biztos garanciául szolgál, hogy valamint eddig előre haladtunk, úgy ezután sem fogunk visszamaradni, sőt mindig előbbre megyünk! Lapunk szelleme és iránya ezután sem fog változni. Hiven követjük eddigelé követett célunkat, mely oda irányul, hogy szellemben magyarok legyünk, az ifjúság eszményhitét ápoljuk, művelődését, önmunkásságát elősegítsük és érdekeit előmozdítsuk. Közleményeink a kellemeset a hasznossal iparkodnak összeolvasztani, mit az által igyekszünk elérni, hogy komolyabb, tanulságos és ismeretterjesztő cikkek mellett bőségesen nyújtjuk a szórakoztató, mulattató olvasmányokat. Irodalmi színvonal és tartalmi változatosság elérésében munkatársainknak, a tanárvilág kiváló tagjainak jeles gárdája támogat bennünket, kikhez ez idén több új erő járult.

Reméljük mindezek fejében a magyar középiskolai ifjúságtól, hogy mind egyenként, mind testületileg kiérdemelt bizalmával és megszokott lelkesedésével lép előfizetőink soraiba!

A „TANULÓK LAPJA“ ezentul is minden vasárnap jelenik meg, 16 oldal terjedelemben. A lap közleményeinek javát aktuális, rövid, de magvas vezércikkek, közlemények, az iskolai életből vett elbeszélések és rajzok, a kül-és belföldi irodalom körébe vágó érdekes tanulmányok, poétikai fejtegetések, gazdag természettudományi és ismeretterjesztő cikkek teszik.

Mindjárt első számunkban egy nagyérdemű ifjúsági regény közzétételét kezdjük meg. Értékéért kezeskedik a szerző neve: *Treller Ferencz*, kit a mi olvasóink «Walden Edmund» pseudonym alatt oly előnyösen ismernek. E kiváló író művei bejárták a közép-európai irodalmakat s Amerikában is feltűnést keltettek. Jelen regény:

A rétségek fia

körülbelül oly terjedelmű, mint a „Miamis király“ s szépségben még fölülmulja azt. Érdekesítő volta, valóságos drámai bonyodalma és megható vége által bizonyára le fogja bilincselni olvasóinkat. Élvezetes, magyaros fordításáról gondoskodtunk.

Második ujdonságunk egy nagyobb szabásu esztetikai tanulmány, czime:

Csudásság a költészetben.

mely lapunk egyik ismert munkatársának elismerést keltett munkája.

Propper János urnak, a nagyváradi kereskedelmi akadémia igazgatójának szives ígérete azon kellemes helyzetbe hoz bennünket, hogy a tavasszal felvételekkel bővített cikksorban hozzhatjuk leírását ama ritka tanulmányútnak, melyet a nagyváradi akadémia diákjai tesznek, mely többek között Egyiptomra és Palestinára is kiterjed.

Kiváló gondot fordítunk ezen évfolyamban természettudományi rovatunkra s e nemben érdekesnél érdekesebb, változatosnál változatosabb közlemények állanak rendelkezésünkre. Folytatjuk azon intézményünket, melyvel az ifjuság nemes ambícióját serkentjük és munkakedvét szítjuk, hogy negyedévenként

irodalmi pályázatot

tűzünk ki. Márczius havában teszszük közzé most hirdetett pályázatunk eredményét. Változatos és dús Fejtörő rovatunk Csizsár József vezetése alatt hetenkint közöl kérdéseket, melyeknek megfejtői között

értékes könyvjutalmakat

sorsolunk ki és ily módon fokozzuk az ifjuság érdeklődését.

„Vegyés“ czimű rovatunkban híven regisztráljuk a nagyvilág ama újdonságait, melyek az ifjuság számára érdekelnek. „Iskolai élet“ rovatunk bő értesítést ad az önképzőkörök működéséről, az egyes intézetekben fölmerülő eseményekről stb. és valósággal összekötő fonat létesít az ország legkülönbözőbb középiskoláinak diáksága között. Minden egyes hívnünk bizalommal fordulhat lapunk szerkesztőjéhez, ki kérdéseire készségesen válaszol és ad fölvilágosítást a „Szerkesztői telefon“-ban.

Ezekben fejtettük ki lapunknak részletes programját, Ezzel kibontjuk zászlónkat a jövő évfolyamra, fölszólítva és kérve Magyarország középiskolai ifjuságát, sorakozzék alája és karolja föl lelkes pártolása által az egyetlen magyar középiskolai ifjusági organum, a „TANULÓK LAPJA“ ügyét, mert az egyszersmind az ő ügye is!

A „Tanulók Lapja“

szerkesztősége és kiadóhivatala.

A „Tanulók Lapja“ IV. irodalmi pályázata.

Az új esztendő küszöbén is közöljük ova sóinkkal a mult évfolyam utolsó, *negyedik* irodalmi pályázatát.

Fölszólítjuk lapunk összes előfizetőit és olvasóit, vegyenek minél számosabban és szorgalmasabban részt e nemes versenyben, mely tehetségeiknek valódi erőpróbájául szolgál s melynek eltekintő bírálata igazságos ítéletet mond dolgozataikról. Pályázatunk határidejének meghatározásánál tekintettel voltunk arra, hogy a karácsonyi szünetek közbeessenek s ilykép bő séges idő és alkalom jusson a munkára. Fölvívjuk még a pályázók figyelmét azon elvek megszívlelésére, melyeket a mult pályázatra beérkezett dolgozatok bírálatánál fejtettünk ki: mivel a jutalom csak abszolút becsü münck adható ki Pályatételeinek a következők:

1. Bármely tárgy értekezés. Jutalma 10 korona.
2. Valamely költemény széptani fejtegetése. Jutalma 10 korona.
3. Kemény Zsigmond báró egyik regényéről («Zord idő», «Rajongók», «Férj és nő», «Öz-

veg és lánya», «Gyulai Pál», «Ködképek a kedély láthatárán») szoló tanulmány. Jutalma 10 korona.

4. Elbeszélés, mely tárgyát lehetőleg az iskolai életből vegye. Jutalma 10 korona.

5. Eredeti költemény. Jutalma 8 korona.
A «Tanulók Lapja» szerkesztőségéhez (Budapest, IX., Soroksári-utca 31. szám) czimzett, bélyeggel ellátott levélben beküldendő pályamunkák 1897 évi február hó 15-ig adhatók be. Pályázatunkban részt vehetnek lapunk összes előfizetői és azon önképzőköröknek tagjai, melyek a «Tanulók Lapját» járattják.

A pályázók dolgozatukhoz jelíges levelet tartoznak mellékelni, mely belül a pályázó nevét és lakásának pontos megjelölését, kívül pedig a dolgozat czimlapjára is rájegyzendő jelíget tartalmazza. A dolgozatok külső alakjára nézve megkívánjuk, hogy a papírlapnak csak egyik felére legyen írva.

A pályázat eredményét jövő évi márczius hó elsején megjelenő számunkban hirdetik ki.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
Fél évre	2 frt.	főgymnasiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-körcut 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos“ műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

A jó tanár.

(*) A közel mult napok egyikén lövonatra szálltam föl. A kocszi belsejében csak két fiucska ült. Az egyik tizenhárom-tizennégy éves, a másik valamivel idősebb lehetett. Könyvcsomag volt a kezükben s így belépésemkor azonnal sejtettem, hogy tanulók. Sejtelmem nem csalt, mert beszélgetésük elárulta, hogy csakugyan azok. A tanárokról beszélgettek. Engem érdekelt ez a tárgy, hát oda figyeltem. Sorba vették tanáraikat s kritizálták. Láttam, hogy jóérezsü fiúk és azt is kivettem a beszédjükből, hogy jó tanulók is lehetnek.

Mind a kettő más és más intézetbe járt s azért tartózkodás nélkül tárgyalták iskoláik dolgát és igyekeztek egymást fölüllicizálni.

A kisebbik nagy szeretettel beszélt egyik tanáráról s így jellemezte őt: Végtelen szigorú a mi tanárunk, a legesekélyebb dologért, rendtelenségért, hanyagságért büntet, — de látszik rajta, hogy nem szívesen teszi, látszik, hogy az ő jó szíve szeretne elnéző lenni irántunk, de, mert a büntetés javunkra szolgál, el nem néz semmit sem. Nála bukott meg az osztályban a legtöbb tanuló, nála legkevesebb a jeles, mert csak elvéve akad itt ott egy, hanem aztán a ki jeles, az tud is annyit, a mennyit némely felsőbb osztályu középszerű tanuló sem tud. Sokat lehet tőle tanulni, mert mindig az életre hivatkozik, az életből veszi példát s mert derék embereket akar belőlünk nevelni, kisebb gyarlóságainkat is csiszolni akarja. A milyen szigorú az iskolában, olyan jó az iskolán kívül. Ha valami hibát követünk el, a melyért tőle az iskolában büntetést kaptunk, az iskolán kívül szelid szemrehányásokkal illet bennünket s résztvevőleg sajnálkozik büntetésünkön. A mennyire szigorú velünk szemben,

annyira pártfogónk másokkal szemben; ha más tanárnál bajban vagyunk, közbenjár, kérlel, védelmez, tandijelengedést, ösztöndíjat, könyveket szerez, van, akit nemcsak írószerekekkel, hanem pénzzel is segít. . . .

— Hát persze szeretitek is? kérde a másik.
— Van, a ki nem szereti a szigorúságért, van olyan tanuló is, a ki igazságtalannak tartja, mert megbuktatta, — pedig oly igazságosan osztályoz, hogy mi magunk előre tudjuk, kinek milyen jegyet fog adni; néha még ő enyhében osztályoz, mint mi, mert, ki tudja, talán a szíve néha erőt vesz igazságosságán.

— Van-e sok jó tanuló köztetek?
— Kevés; a tanár minden jósága és szigorúsága mellett is az osztály nagy része hanyag; pedig vele nem lehet tréfálni, mert előtte csak addig van becsület, a mig valaki tanul, ha valaki hanyatlik, elvesziti az ő becsülését is.

— Oh, a mi tanárunk egészen más, felelte a nagyobbik fiú; nekünk nem sokat kell tanulni, a leczkénk kevés, a mi tanárunk kevéssel is beéri; ha csak valamit tudunk, nem bukunk meg; most 52 közül csak 8 bukott meg, — de azok majdnem mindenből megbuktak. A mienk is jó, mert nem büntet, kicsit megszid bennünket, aztán minden jól van. Ő is szeret bennünket, mi is szeretjük őt. Lásd, milyen szerencsések vagyunk, hogy ilyen jó tanáraink vannak. Egy megállóhelyhez értünk s a két kis kritikus leszállt.

Eltűnődtem a mondottak felett, aztán elhatároztam, hogy megkérdem tőle, hogy ti milyen tanárt tartotok jónak. Irjátok meg nekem, de a tanár nevét és tárgyát ne említsetek. Irjátok meg, melyik tanárokatok s miért tartjátok jónak.